

"Lang geleden is het toneel als magie begonnen : magie bij een heilig feest of magie zodra het licht aanging. Tegenwoordig is het andersom. Het toneel is ternauwernood gewenst en wie eraan meewerkt wordt gewantrouwd. We kunnen er dus niet van uitgaan dat het publiek vroom en aandachtig is. Wij hebben de taak de aandacht van het publiek te vangen en te zorgen dat het gelooft." (Peter Brook)

De Munt

Brussel

De Toverfluit

In het geval van *De Toverfluit* zijn deskundigen het over zo goed als niets eens. Behalve dan over het feit dat ene Wolfgang Amadeus Mozart de muziek schreef. Maar volgens de een is *De Toverfluit* fel overschat maaksel van een in geldnood verkerende componist, volgens de andere is het een absoluut meesterwerk. En wie is de auteur van het kwalitatief en inhoudelijk fel omstreden libretto ? Was het wel de gehaaide theaterdirecteur Emmanuel Schikaneder ? Of schreef hij alleen de scènes waarin Papageno optrad, een rol die hij zelf vertolkte ? Het ernstige en filosofische gedeelte van de handeling met sterk maçonnieke invloed zou dan het werk geweest zijn van Johann Georg Metzler, bekend onder de naam Giesecke, een jurist en mineraloog. Hij maakte deel uit van het toneelgezelschap van Schikaneder en speelde tijdens de première de eerste slaaf. En hoe zit het met de "breuk" tussen het eerste en tweede bedrijf, waardoor de Koningin van de Nacht verandert van een troosteloze moeder in een wraakzuchtige feeks ? Sarastro maakt de omgekeerde evolutie door : de demon die het meisje schaakt op wie hij een oogje heeft, wordt tot een wijze, zalvende verkondiger van vage Verlichtingsidealen. Is *De Toverfluit* Mozarts apologie van de vrijmetselarij of figureert hij enkel als een intrigerend rekwisiet, dat met het toen modieuze exotische sausje overgoten, in staat moet geweest zijn het 18de eeuwse Weense publiek uit de voorstad te boeien ?

De Toverfluit is in de meest letterlijke zin van het woord een "open" kunstwerk, dat zijn geheim moeilijk prijsgeeft. Veel berust op speculatie en de mythe heeft de weinige objec-

De Toverfluit (De Munt) - Foto Oliver Herrmann

tief controleerbare gegevens overwoerd. Feit is : op de planken werkt dit heterogene brouwsel. De toeschouwer laat zich nog altijd maar al te graag door Mozarts direct aansprekende muziek meevoeren op de (dwaal)wegen van dit sprookje met ethische pretenties. Dit is zeker het geval als er naast de componist nog een tweede tovenaars aan het werk is, nl. decorontwerper en regisseur Karl-Ernst Herrmann.

Hij maakt er in de Munt een ingenieus kijkstuk van, zonder zich aan extravagancies te bezondigen zoals dat in *Orfeo* en *La Traviata* het geval was. Hij vertrekt van een eenvoudig grondconcept dat hij gedurende de hele vertoning consequent aanhoudt : het toneel is een zwarte ge-

sloten "box". Een statisch gegeven, dat langs alle kanten voortdurend opengebrouwen wordt door plots opduikende en weer verdwijnende decor-elementen. Alle denkbare theatertruks en -machinerieën worden hier op virtueuze manier ingezet. Herrmann presenteert *De Toverfluit* zonder omwegen als een "Maschinenkomödie" in de Weense theatertraditie die teruggaat op de barok.

Het gevaar van loze effectjagerij zit er bij zo'n aanpak wel in, maar Herrmann ontloopt het deze keer door die technische hoogstandjes een dramatische functie te geven. De toneelmachinerie wordt het publiek voor ogen gevoerd, de feërieke illusie wordt in haar blootje gezet.

Men ziet de machinisten aan het werk en het onderste gedeelte van de toneeltoren wordt door een transparant doek afgedekt : loopbruggen, schijnwerpers en katrollen zijn vaag zichtbaar. De toeschouwer is zich bewust van het technische apparaat waarmee hij gemanipuleerd wordt, maar hij merkt ook dat zich op het toneel net dezelfde situatie voordoet. Tamino, Pamina en Papageno worden er aan allerlei beproevingen onderworpen. Ook deze zijn niet meer dan theatertruks, maar dan door Sarastro uitgedacht. Zijn priesters bedienen alle mogelijke toestellen die voor de angstaanjagende geluidseffecten zorgen. Zij openen en sluiten de valluiken waardoor Tamino en Pamina afdalen on-